

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Dissertationes Ad Jus Publicum Romano-Ecclesiasticum

Bessel, Johann Franz

Coloniæ, 1715

VD18 14847493

§. VII. De Archi-Episcopatu Vesuntino.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61383](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61383)

obtulit. Ultimus ad agonem usque constans catholicus, & in serie episcoporum Caminensium vigesimus quintus erat Erasmus nobilis de Mannteuffel. Tandem per pacem Westphalicam hic episcopatus fuit secularizatus, canonicatus & præbendæ cathedrales extinctæ, ac omnia Domui Brandeburgicæ hæreditario jure cessa.

§. VII.

DE ARCHI-EPISCOPATU VESUNTINO.

SUMMARIA.

1. *Archi-Episcopatus Vesuntinus describitur.* 2. *Ejus suffraganeus Basileensis.* 3. *Lausannensis.* 4. *An pax religiosa & instrumentum pacis Westphalicae obstringat Catholicos, ubi*

refertur fundamentum partis negantis. 5. *Ponuntur rationes sententia affirmantis.* 6. *Quid hac sententia posterior respondeat ad argumenta opposita?*

1. **Archi-Episcopatus Vesuntinus,** germanis *Bisanz* / gallis *Besacon*, situs est in Comitatu Burgundia, quæ a Gallis dicitur *Franche Comté*, & initium traxisse perhibetur à S. Lino circa annum Christi 54. qui S. Petro in Pontificatu postmodum successit. Hic episcopatus in pace Neomagensi coronæ Gallicæ fuit celsus, Archi-episcopus tamen est adhuc immediatus S. R. I. Princeps, qui etiam post dictam pacem Neomagensem per suum legatum comparuit in comitiis Ratisbonensibus. Modernus & in serie Archi-episcoporum nonagesimus est Franciscus Josephus ex familia de Grammont. Hujus Archi-episcopatus primus suffraganeatus est

Episcopatus Basileensis.
Das Bisthum Basel.

Initium traxisse fertur circa annum 237. a S. Pantalo primo ibidem episcopo; modernus & in ordine episcoporum septuagesimus est Reverendissimus ac Celsissimus S. R. I. Princeps ac Dominus, **D. JOHANNES CONRADUS.** ex perillustri familia de Reinach, electus anno 1705. Nuncupatur hic episcopatus ab urbe Basilea, exinde, quia episcopi ante hac ibidem residerunt; nihil autem juris in hanc civitatem episcopo competit moderno tempore. Episcopi residentia & curia est Bruntruti. Canonici cathedrales sunt 17. estque capitulum Felsbergæ in Salzgau.

Inter hæreditarios hujus episcopatus officiales, Dapifer est eques de Schönau, Marechallus est nobilis

lis de Ebtingen, Camerarius est nobilis de Reichenstein, Pincerna est nobilis de Bährenfels, supremus Culmiæ præfectus est eques de Rotberg. Huic ordine succedit

Episcopatus Laufannensis.
Das Bisthum Lausanne.

3 Nomen hausit ab urbe Laufanne sita in Helvetia ad locum Genevensen, sub Cantone Bernensi. Initium autem traxit circa annum 500. a primo ibidem episcopo Prothasio. Episcopi semper residerunt in præfata urbe, usque dum civitas hæc anno 1553. a fide catholica defecerit, quapropter episcopi sedem suam Friburgum civitatem adhuc catholicam transtulerunt. Quisnam sit modernus mihi non constat. De tertio episcopatu suffraganeo, hic meminisse supervacaneum arbitror, quia de episcopis imperii statibus scribere, statueram, reliquos igitur Germaniæ episcopos qui non sunt principes imperii hic sileo. Quoniam vero plures in Germania episcopatus & ecclesiæ sunt sæcularizatae ac extinctæ, per varias pacificationes, hinc celeberrima hic poterit moveri controversia:

4 *An pax religiosa, & instrumentum pacis Westphaliæ quoad articulum quintum & septimum, Cæsarem & status imperii catholicos obstringat, ac licite sint inita?*

Pacificationem hujusmodi ceu illicitam ac juribus omnibus ad-

versam, plurimi serio damnarunt, inter quos eminuit Ernestus Eusebius, qui author judicium theologicum de pace religiosa conscripsit, ac propugnavit: Cæsari ac orthodoxæ Germaniæ pacem illam, quam in comitiis Monasteriensibus Protestantes desideraverant, salva conscientia pangi non posse, ex fundamentis sequentibus:

Primo: Quia Pax religiosa est perpetua, adeoque extenditur ad illum etiam casum, quo hæresis tolerari nec potest nec debet. Ergo cooperatur hæresi saltem indirecte! Verum etiam cessante circumstantia necessitatis publicæ, tenentur principes jure divino & humano castigare hæresin, quia tenentur jure divino & humano castigare & reprimere scelera atrociora; ergo si tolerant tunc hæresin, indirecte cooperantur hæresi, quia malum permittere, cum tolli possit ac debeat, est indirecte cooperari malo.

Confirmatur. Pax religiosa extenditur quousque de religionis articulis partes amice convenerint, ergo moraliter ex perpetua, quia igni citius miscebitur Oceanus, quam error atque veritas fœdere jungantur, ac in placitis fidei catholici & protestantes conveniant.

Deinde possunt Protestantes compositionem amicam tunc quoque refugere, cum potentia eorum detumuit. Ergo extenditur pax religiosa ad illum etiam casum, quo sublata est circumstantia necessita-

tis publicæ. Adeoque cooperatur hæresi saltem indirecte. Imo pergunt

Secundo: Pax religiosa æquat Protestantes Catholicis tribuit Principibus Imperii potestatem reformandi, atque adeo augendi hæresin, concedit Principibus jus introducendi hæresin in ditiones suas, reclamantibus licet episcopis & obnitentibus subditis, dat hæreticis jus & actionem ad retinenda vindicandave spolia injuste Catholicis erepta, imponit necessitatem Cæsari defendendi Protestantes in juribus & bonis injustè acquisitis. Ergo directè cooperatur Aatholicis, quia his præstat authoritatem Juris publici, & ordinatur ad stabiliendam, defendendam, atque augendam Protestantium erroream doctrinam.

Tertio ajunt quod pax religiosa patrocinetur actioni criminosa, dum compellit subditos ad deficiendum a fide, vel emigrationem ex patria, quæ est actio ex se criminosa.

Quarto: Pax religiosa imponit necessitatem subditis aut amplectendi Aatholicismum, aut migrandi; ergo exponit subditos periculo perversionis, quia multi amicam carnem religionem amplecti malunt, quam duram exilii sufferre legem.

Quinto: Pax religiosa suspendit jurisdictionem ecclesiasticam, cedit Protestantibus bona ecclesiastica sine autoritate Pontificis,

renuntiat constitutionibus paci huic adversis; adeoque usurpat potestatem alienam, quia actus hi omnes limites excedunt potestatis politicæ.

Sexto: de fide catholica nihil statuere potest Princeps politicus. Ergo neque de Protestantibus; quia oppositorum eadem est ratio & doctrina; adeoque decernere non potuit Cæsar sintne Protestantes puniendi an tolerandi.

Septimo: Cæsar vi juramenti tenetur defendere religionem catholicam, tueri jura ecclesiæ, castigare & extirpare hæreticos. At qui huic juramento adversis frontibus repugnant articuli pacis religiosæ, adeoque etiam repugnant obligationi Cæsaris.

Octavo: Electus Imperator jurejurando promittit, quod in omnibus tum necessitatibus tum utilitatibus protegere velit Pontificem. At vi pacis religiosæ tenetur defendere hostes Pontificis. Ergo pax religiosa adversatur jurejurando Cæsaris.

Nono: Episcopi tum consecrantur, jurejurando se obstringunt, quod conservare, defendere, ac promoveri velint Jura Sedis Romanæ & Ecclesiæ. At dum pacis articulis subscribunt, obligant se ad contraria, adeoque contraveniunt juramento suo.

Altera sententia opposita priori defendit, quod pax religiosa S. R. I. prout defecto constituta fuit anno 1555. & anno 1648. sit licita & valida.

Yy

Probant

Probant 1. ex eo, quod si historiam consulamus, etiam deprehendamus in eum calamitatis statum devenisse orthodoxam Germaniam, ut aut migrandum fuerit Catholicis, aut bona quaedam ecclesiastica cedenda Protestantibus, ac plena securitas pacto publico illis concedenda. Ergo inferunt, potuisse Casarem, potuisse reliquos Principes necessitati cedere, ac malum minus permittere, ut vitarent majus malum; potuisse etiam bona quaedam ecclesiastica permittere Protestantibus, ne universa eriperentur, & Protestantes in parte quadam tolerare, ne religio catholica in toto imperio interiret.

Probant 2. Quando dua mala ingruunt & circumstantia emergunt, ut cavere utrumque sit impossibile, licite minus permittitur, ut evitetur majus; quia quando duo mala ingruunt, & cavere utrumque est impossibile, permissio minoris non est libera sed necessaria, quia malum minus certo eveniet, cum imbibatur in majori, ergo permissio minoris mali evidenter est licita, quia implicat permissionem necessariam esse illicitam.

Confirmatur. Implicat permissionem necessariam esse liberam. Ergo implicat permissionem necessariam esse illicitam, quia omnis permissio illicita est libera. Item implicat permissionem necessariam esse interdictam, quia quod vitari non potest, frustra interdicitur, adeoque implicat, permissionem ne-

cessariam esse illicitam. At quando duo mala ingruunt, & cavere utrumque est impossibile, permissio minoris mali est necessaria, quia malum illud eveniet, five toleretur five non, ergo implicat permissionem ejus esse illicitam.

Probant 3. Quando mala quaedam injuria temporum redduntur necessaria, & majus vitari potest, si permittatur minus, debet sub peccato hoc permitti, ut vitetur illud. Atqui ante pacem religiosam mala quaedam reddebantur necessaria, & majus (scilicet omnimoda subversio Catholicorum) vitari poterat, dum permitteretur minus, scilicet illa, de quibus Pax religiosa fuit conclusa. Ergo Imperator & status Catholici in conscientia tenebantur permittere minus malum in pace religiosa contentum. Major patet ex eo, quando majus malum vitari potest, si permittatur minus, vitatio majoris mali est libera, ergo cadit sub obligationem, quia quando malum libere vitari potest debet vitari.

Confirmatur 1. Si quis ponat se necessario spoliandum vel occidendū, data optione, spoliari in hoc casu non est liberum, sed occidi aut servari: ergo si minus malū quis eligat, id physicè permittit, non moraliter, mortem verò liberè declinat; ergo tenetur declinare, quia quando malum liberè vitari potest, debet vitari.

Confirmatur 2. Quando mala quaedam ingruunt, & necessitas emergit permittendi vel aliqua vel omnia

omnia, si minora permittantur, videntur majora, si minora non tolerantur, tamen eveniunt, & cum his majora ergo necessitati stulto conatu oblectatur, quisquis mala illa minora sustinet impedire, cum evitari nequeant; adeoque tenetur illa permittere, ne majora succedant.

Probant 4. Quando duo mala ingruunt & necessitas emergit permittendi vel alterutrum vel utrumque in perpetuum, potest & debet alterutrum permitti in perpetuum, ne utrumque in perpetuum nos torqueat. Atqui in casu utriusque pacificationis ingruerat necessitas permittendi utrumque vel alterutrum in perpetuum, scilicet aut Protestantes aut omnimodum fidei Catholicæ in Imperio interitum. Ergo. prob. maj. Quando necessitas emergit permittendi malum vel alterutrum vel utrumque in perpetuum, permissio alterutrius non est libera, sed necessaria, adeoque culpa vacua, permissio utriusque verò est libera, adeoque culpæ obnoxia. Ergo potest & debet unum seorsim permitti in perpetuum, ne utrumque in perpetuum immineat.

Probant 5. Bona ecclesiastica possunt permitti A catholicis si ad securitatem religionis catholicæ & pacem obtinendam id videatur necessarium. Atqui tempore pacificationis vel maxime videbatur necessarium ad securitatem fidei catholicæ, & pacem obtinendam, bona

ecclesiastica permitti A catholicis. Ergo poterant permitti. Prob. maj. Ratio naturalis suadet, ut mala minora permittantur, ne majora succedant, Atqui minus malum est bona ecclesiastica permitti Protestantibus, quam religionem catholicam periclitari. Ergo ratio naturalis suadet, ut bona ecclesiastica permittantur protestantibus, si ad securitatem fidei catholicæ & pacem obtinendam, id videatur necessarium.

Confirmatur 1. Muri moribus sunt postponendi, neque enim redemptor noster mortem obiit pro muris, ac ut ditaret ecclesias, sed pro animabus, adeoque exemplo suo nos docuit, vel unicam animam esse multis divitiis præponendam; ergo si periculum versetur judicio prudentum inevitabile, perdendi multas animas, nisi bona quædam ecclesiastica dimittantur protestantibus, possunt hæc dimitti, ut illæ conserventur.

Confirmant 2. Si Respublica in eas redigatur angustias, ut carendum sit aut religione catholica aut muris & bonis ecclesiasticis, præstat illam videre catholicam sine muris, quam cum sumptuosissimis ædificiis & bonis splendidissimis acatholicam. Ergo si Respublica in eas redigatur angustias, ut carendum sit aut religione catholica, aut muris & bonis ecclesiasticis, possunt hæc dimitti, ut illa conservetur; quia licitè permittitur minus malum, ut evitetur majus.

Yy 2

servari

Probant 6. Quando fides catholica & animæ periclitantur, ac aliter fervari nequeunt, quam si defensio negetur fundis ecclesiasticis, illam intermittere non potest tantum, sed etiam tenetur Cæsar. Atqui illis imperii calamitatibus quibus ante pacificationes initas fides catholica & animæ periclitantur, aliter fervari non poterant residua, nisi defensio negetur fundis ecclesiasticis. Ergo, prob. maj. quia Cæsar tanquam supremus advocatus & protector ecclesiæ, tenetur animas potius defendere, quam fundos, pro illis enim non istis sanguinem suum exhaustit Christus, adeoq; exemplo suo nos docuit, omnia perdenda esse quæ fuerint necessaria, ut beneficium sanguinis illæ recipiant. Ergo dato, quod animæ ita periclitentur, ut aliter defendi nequeant, quam si defensio fundorum relinquatur, hanc defensionem tenetur Cæsar relinquere, quia majus est malum perdi animas, quam fundos relinqui indefensos. Unde si fundos, si pecunias, si fortunas Cæsar præponat animabus, ac illas protegat has negligat, gravi peccato se obstringit.

Confirmatur. Imperatori non licet habere voluntatem defendendi bona ecclesiastica, si hæc ipsa defensio vergat in perniciem ecclesiæ, quia non licet bona caduca defendere cum pernicie religionis. Ergo si circumstantiæ emergant, ut bona ecclesiastica aliter defendi ne-

queant, quam cum pernicie religionis catholicæ, defensionem tenetur intermittere, quia in circumstantiis talibus, defensio illorum redditur intrinsece illicita, utpote cum periculo moraliter certo perdendi fidem catholicam.

Probant 7. Quando est periculum judicio prudentum inevitabile, perdendi omnia bona ecclesiastica in Imperio, nisi pauca quædam tradantur A catholicis, ad traditionem hanc non desideratur auctoritas Pontificis, quia auctoritas frustra requiritur ad id, quod vitari non potest; sed quando est periculum moraliter inevitabile perdendi omnia bona ecclesiastica, nisi pauca quædam tradantur & permittantur A catholicis, permissio paucorum vitari non potest, quia si permittantur si non, perduntur; ergo ad traditionem hanc frustra requiritur auctoritas Pontificis. Lex siquidem necessitatis est fortior omni lege Pontificia, quia in canonicis dispensare potest Pontifex, in lege necessitatis nemo potest.

Probant 8. Quando bello fidei catholicæ pernicioso finis imponi aliter non potest, quam si bona ecclesiastica permittantur A catholicis, permissionem neque summus Pontifex neque alius licite impedire potest, nemo enim potest impedire defensionem & conservationem fidei catholicæ. Ergo dato quod hæc aliter conservari nequeat, quam si bona quædam ecclesiastica permittantur hæreticis, permissionem

ne-

neque Pontifex neque alius potest impedire; Omnis enim potestas atque authoritas ad ædificationem concessa est, non ad destructionem.

Confirmatur 1. Ipso jure divino jubentur principes conservare religionem catholicam, ergo si ad finem hunc obtinendum sit necessarium, bona quædam ecclesiastica permittere A catholicis, permissionem neque Pontifex neque alius licite potest impedire.

Confirmatur 2. Ecclesia plus juris non habet in bonis ecclesiasticis, quam concesserint Principes & Domini sæculares, quia omnia bona quæ de facto possidet Ecclesia fuerunt aliquando sæcularia. At neque principum neque privatorum authoritas tendit ad destructionem religionis. Ergo neque principes neque privati potuerunt ita donare Ecclesiæ, ut revocare illa non liceat, si revocatio iudicio prudentum, censeatur necessaria ad conservationem ecclesiæ & religionis catholicæ.

Confirmatur 2. Quando privatus fundum donat ecclesiæ, & donationem confirmat princeps, ac in gratiam ecclesiæ cedit eminente suo dominio, voluntas & principis & privati hanc tacitam conditionem habet imbibitam: *nisi donatio futura sit perniciofa Ecclesiæ & fidei Catholica.* Ergo si circumstantiæ emergant, ut incipiat esse periculosa Ecclesiæ, poterit à principe retractari.

Probant 9. Quando est periculum iudicio prudentum inevita-

bile perdendi religionem catholicam in toto imperio, nisi in parte quadam A catholicis tolerentur, illi non tantum possunt sed etiam debent tolerari; quia quando mala quædam ingruunt, & majus vitari potest si permittatur minus, debet sub peccato hoc permitti, ut vitetur illud; quia jure natura tenemur unum potius e duobus malis permittere, quam utrumque. ergo quando periculum imminet, perdendi religionem catholicam in toto imperio, nisi A catholicis tolerentur in parte quadam, debent sub peccato tolerari, quia minus est malum in parte quadam tolerari A catholicos, quam totum imperium induci in discrimen.

Confirmatur. Omisio rei impossibilis & permissio rei necessariæ evidenter non est obnoxia peccato, quia libertate caret. At quando necessitas emergit tolerandi acatholicos vel in toto imperio vel in parte quadam, defensio fidei catholicæ in toto imperio est impossibilis, & permissio acatholicorum in parte quadam est necessaria; ergo in talibus circumstantiis omisio illius & permissio horum evidenter non est obnoxia peccato. Unde dum acatholici permittuntur in parte quadam imperii, ne totum perdatur, non permittuntur libere & moraliter, sed physice tantum, religio autem catholica libere vindicatur ab interitu.

Probant. 10. Licet quandoque catholicos pacto publico permittere

tere in perpetuum. Ergo dictæ pacificationes fuerunt licite initæ. Prob. antec. Licet acatholicos pacto publico permittere ad tempus, Ergo etiam quandoque in perpetuum; ideo enim licet prius, quia possunt emergere circumstantiæ, ut iudicio prudentum videatur certum, difficultates & mala publica, intra tempus illud non desitura; at possunt etiam emergere circumstantiæ, ut iudicio prudentum videatur certum, angustias, difficultates & mala publica civiliter in perpetuum duratura; ergo si licet acatholicos pacto publico ad tempus permittere, licebit etiam quandoque in perpetuum.

Confirmatur. Acatholici possunt permitti ex gravi causa; quod si causa illa duratura credatur tribus annis, permitti possunt triennio; Ergo si causa illa duratura credatur in perpetuum, permitti possunt in perpetuum; quæ enim triennio licite permittuntur, si causa aut necessitas decennio perseveret, permitti possunt decennio, vel omnino in perpetuum, si iudicio prudentum necessitas duratura credatur in perpetuum.

Concludit secunda sententia secundo: quod securitate perpetua acatholicis semel promissa, non liceat Cæsari incautos opprimere, tametsi circumstantiæ emergant, ut possint opprimi. Probant exinde, quia Cæsar tenetur sub mortali minus malum permittere, ne majus malum emergat. At minus est ma-

lum acatholicos inermes ab armato Cæsare tolerari, quam contra fidem datam deleri; partim quia possunt acatholici vires resumere & impetum remoliri in catholicos, partim quia non potest Imperator incautos opprimere, quin gloriam amittat fidelitatis, & ignominiam incurrat infidelitatis, quod malum est gravissimum, & summe perniciosum reipublicæ, quia si sciant hæretici, fidem datam ab armato Cæsare frangi posse, omnia potius susque deque vertent, quam ut in pacem subdolan & religioni suæ perniciosam consentiant.

Confirmatur. Est evidenter minus malum acatholicos inermes tolerari a Cæsare armato, quam bellum imperio & religioni catholice perniciosum perducere ad finem non posse. At si liceret Cæsari armato acatholicos inermes contra fidem datam opprimere, facile possent emergere circumstantiæ, ut bellum imperio & religioni catholice perniciosum perducere ad finem non posset, quia si acatholici armis prævalidi & viribus superiores, scirent fidem datam a Cæsare potentiore frangi posse, centies potius imperium & religionem catholicam everterent, quam ut articulis fraudulentæ pacis incaute subscriberent. Ergo tenetur Cæsar potentior inermes tolerare potius acatholicos, quam delere, dato quod securitatem perpetuam pacto publico illis promiserit.

Con-

Confirmatur 1. Quando ex licentia aliqua plus mali sequitur quam boni, in ordine ad statum felicem humanam reipublicam, manifeste sequitur, licentiam illam non dari; quia quod non expedit licere in ordine ad statum felicem reipublicam humanam, evidenter est illicitum. Sed ex licentia frangendi fidem datam acatholicis & opprimendi inermes, plus mali sequitur quam boni, in ordine ad felicem statum reipublicam humanam, quia ita e medio tolluntur pacta publica, bella redduntur immortalia, ac religio catholica exponitur discrimini; quæ mala utique sunt tanta, ut licentiam illam natura debuerit adimere. ergo solide concludendum, licentiam illam non dari. Neque huic sententiæ deest, quod respondeat ad argumenta primæ & contrariæ sententiæ. Et quidem

Ad Primum respondet: illam perpetuitatem non esse divinam aut metaphysicam, sed humanam esse & fluxam; imo ex *dd.* acatholicos pacto publico in perpetuam permitti posse, si circumstantiæ emergant, ut prudenter credi possit, angustias, difficultates & mala publica duratura civiliter in perpetuum. Verum etiam esse, inquit, quod principes tenentur reprimere & punire acatholicos, si punitio non sit noxia reipublicæ & religioni C. si sit noxia N. quemadmodum noxia foret, si liceret sumere pœnam de acatholicis, quibus securitas perpetua pacto publico promissa

fuit; tollerentur enim e medio conventiones publicæ, cum ingenti detrimento reipublicæ, cujus interest, ad manus habere media, quibus bellum, imperio aut ecclesiæ perniciosum, perduci ad finem possit.

Ad secundum respondet, plus non probari, quam pacem religiosam cooperari acatholicis saltem physice, non vero cooperari moraliter, cum mala quæ recenset argumentum, vitare fuerit impossibile, adeoque non liberum; concursus physicus autem si moralis desit, culpa vacat. DEUS enim ad omnes actiones nostras, etiam peccaminosas, concurrat physice, nec tamen author peccati proclamatur, quia ad ejus moralitatem non concurrat. Similiter qui pecunias mutuas accipit ab usurario, physice concurrat ad pravitatis usurariæ exercitium, nec tamen culpæ arguitur, quia ad moralitatem culpæ non concurrat. Et quidem ad singulos argumenti articulos respondet dicendo: 1. Quod pax religiosa omnino possit abstergere infamiam ejusque effectus autoritate humana introductos, cum acatholicos admitti ad dignitates, ad testimonium dicendum in judicio, non sit malum intrinsece, sed possit quandoque induere rationem boni; posito enim, quod utilius sit ecclesiæ, viam illis ad honores esse apertam quam occlusam, in utilitatem publicam peccaret Princeps, si portam dignitatum temere

temere illis occluderet. 2. Jus reformandi, quod attinet, illud si penitius inspiciamus, ordinatur non tam ad acatholicos augendos quam ad ecclesiam catholicam reducendos; nam de facto paucos reperimus Principes imperii, qui defectere possint a religione catholica ad confessionem Augustanam, quia Principes mitra insignes, protinus amittunt dignitatem suam, si in castra transeant acatholicorum, multos vero reperimus Principes acatholicos, quos ad ecclesiam catholicam reversuros prudenter speramus; unde verosimilius est, fore, ut quidam Principes hæretici convertantur, quam ut catholici deficiant. Denique negant jus reformandi vigore pacis religiosæ concedi acatholicis, non enim conceditur, sed quod per violentiam suam jam ante sibi arrogaverant, limitatur potius, ac in gratiam catholicorum restringitur. Nam secluso pacis beneficio, persistere tenebantur catholici in ditionibus Principum acatholicorum, defectionis periculo expositi; periculum hoc pax submovit, dum sublata manendi necessitate, emigrandi libertatem invexit. Non igitur vi pacis religiosæ conceditur Principibus jus reformandi, sed ob necessitatem temporum, ac ut via majoribus malis præcludatur, Reformatio permittitur, quemadmodum in locis quibusdam permittantur plura alia. Illud quoque falsum ajunt AA. sententiæ secundæ,

vi pacis religiosæ jus concedi Principibus introducendi in ditiones suas acatholicismum, non enim conceditur, sed quia impediri non poterat, permittitur; nam præsumperant Proceres Confessionis Augustanæ non acatholicismum tantum in ditiones suas introducere, sed insuper catholicos ad eundem amplectendum compellere; utrumque Cæsar potentia & viribus destitutus impedire non poterat; permittit itaque prius illud, tanquam minus malum, ut impediret posterius tanquam majus. Quæ permissio cum libera non fuerit Cæsari, sed necessaria, culpæ argui non potest, cum nulla permissio necessaria culpæ subjaceat, utpote libertate destituta.

Negat insuper hæc sententiæ vi pacis religiosæ acatholicis jus tribui & actionem ad retinenda vindicanda ve spolia injuste catholicis erepta, non enim jus in bona illa tribuitur acatholicis, sed quia defendi aut recuperari sine gravi detrimento religionis catholicæ non poterant, usus facti saltem auctoritate publica illis permittitur, neque permittitur libere, sed urgente necessitate publica, periculum enim erat, judicio prudentum inevitabile, perdendi bona omnia, nisi quædam permitterentur acatholicis. Unde dum bona quædam acatholicis permittit Cæsar, non permittit libere, sed necessario, bona reliqua vero libere vindicavit ab interitu.

Ad

Ad partem ultimam argumenti eadem sententia ponit instantias, & reponit: quod nemo dicat, legem publicam cooperari usuris, qua exercitium illarum permittitur, & vi legis illius teneri iudices defendere usurarios, ac compellere alios ad solvendum sœnus, quod promiserunt; a nemine etiam Principes iniquæ cooperationis infimulari, qui Judæos tolerant, & tamen lege impunitatis semel lata, tenentur illos in ritibus suis defendere, ac contra vim privatam tutos reddere. Cur ergo succensendum paci (ait) Religiosæ, quæ cum in bonis ecclesiasticis licite concesserit usum facti, debuit quoque in usu hoc illos protegere, neque permittere, ut temeritate privata impediri posset, quod autoritate publica indultum fuit.

Ad tertium respondet, quod subditi teneantur vel acatholicismum amplecti vel solum vertere, hoc non adscribendum esse paci religiosæ, sed calamitati temporum & potentia acatholicorum; paci vero id potius referendum esse in acceptis, quod liceat migrare subditis, ac discrimen effugere defectionis; adeoque pacem non cooperari iniquitati, sed egregie potius consulere religioni catholicæ, dum inducitur migrandi licentia, hujus defendendæ periculum a subditis avertit. Quæ responsio etiam datur ad quartum.

Ad quintum respondet: concedendo per pacem religiosam sus-

pendi jurisdictionem ecclesiasticam, non tamen idcirco pacem improbandam, cum libera non fuerit talis suspensio, sed necessaria; cum jam antea acatholici jurisdictionem ecclesiasticam alto supercilio despexerint. Unde ne tota interiret, merito Præsules Germaniæ autoritatem suam represserunt, ac ut malo majori irent obviam, minus permiserunt.

Cessionem bonorum quod attinet, respondet hæc sententia, vi pacis religiosæ bona ecclesiastica non cedi hæreticis, sed permitti tantum, neque permitti liberè, sed urgente necessitate inevitabili; adeoque frustra ingeminari autoritatem Pontificis, cum legibus necessitas non subjaceat. Vi pacti igitur, quo bona permittuntur acatholicis, non transfertur in illos dominium aliquod, aut jus reale, sed usus facti saltem conceditur, ac securitas & impunitas extrinseca. Unde discurrendum fere de pacto tali, quemadmodum supra dictum est de lege publica, qua usuræ permittuntur; ubi vi juris prioris jus nemini conceditur exercendi usuras, sed impunitas saltem promittitur, si fuerint exercitæ; sic etiam vi pacti, quo bona ecclesiastica permittuntur acatholicis, non transfertur in illos dominium aliquod, aut jus reale, sed hoc saltem tribuitur, ut in quietâ detentione relinquantur, ac ob furta & rapinas commissas infestari nequeant,

Zz

Re

Renunciatio quam perstringit argumentum, nullo (pergunt) laborat incommodo, cum enim poterit Caesar, imo debuerit pacem componere, potuit quoque renunciare constitutionibus paci adversis, quia concesso sine, licita quoque censentur media, ad finem obtinendum necessaria.

Ad sextum respondent dupliciter: primo enim dicunt quaestionem, expediatne bono communi & saluti Reipublicae tolerare A catholicos? esse politicam, adeoque obnoxiam decisioni principum saecularium, cum horum sit expendere, quae mala in Republica expediat permittere, quae interdiceret. 2. Non fuisse liberum Caesari tolerare A catholicos, adeoque quaestionem sintne tolerandi an puniendi? non potuisse in consultationem deduci, cum de eo, quod est necessarium, frustra instituat consultatione.

Ad septimum respondet, quod Caesar teneatur defendere religionem catholicam, tueri jura Ecclesiae, castigare & extirpare A catholicos; at nullum juramentum eo trahi posse aut debere, ut adstringat ad aliquid impossibile; unde si in eas religio catholica redigatur angustias, ut in toto Imperio eam

conservare, sit impossibile, si bona ecclesiastica fluctibus obruantur tam validis, ut vindicare à naufragio universa non possint, satisfacit obligationi suae Caesar, satisfacit juramento, si religionem catholicam in parte conservet, si quaedam bona tempestati eripiat, si à corpore dimidio venenum arceat; ad plus enim si teneretur, teneretur ad impossibile.

Ad octavum respondent, quod quando Caesar defensionem promittit Pontifici, non promittat impossibilem, aut noxiam religioni catholicae; unde si circumstantiae emergant, ut defensio A catholicorum videatur necessaria ad conservationem fidei catholicae, ad hanc licite se adstringit Caesar, nec Juramento impeditur, quo tenetur Pontifici, id enim non obligat cum dispendio fidei catholicae.

Ad nonum argumentum respondet sententia posterior, quod nullus Episcopus promittat, se velle defendere jura sedis Romanae & Ecclesiae, cum pernicie religionis catholicae; quapropter Episcopos potuisse salva obligatione sua paci religiosae subscribere. Ego vero decisionem utriusque sententiae in suspenso relinquam, mihi que sufficiat, utriusque argumenta proposuisse.

SECTIO